

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ АТЕСТАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ У 2025/2026 Н.Р.

Наказом Міністерства освіти і науки України від 10 вересня 2024 р. №1277, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 30 жовтня 2024 р. за №1634/42979 (далі – Наказ МОН 1277), внесено зміни до Положення про атестацію педагогічних працівників, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 9 вересня 2022 р. №805 (далі – Наказ МОН 805), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 21 грудня 2022 р. за №1649/38985 (далі – Положення) [1].

З метою забезпечення якісного проведення атестації педагогічних працівників з урахуванням вимог нової редакції Положення рекомендуємо для проведення атестації педагогічних працівників у 2025/2026 навчальному році створити атестаційні комісії відповідного рівня розпорядчими документами суб'єктів їхнього створення.

Згідно з Положенням атестаційні комісії є постійно діючими аж до створення атестаційної комісії для проведення атестації в наступному навчальному році. Варто звернути увагу на те, що за рішенням спільного представницького органу профспілок до складу атестаційних комісії мають бути обов'язково включені представники первинних або територіальних профспілкових організацій у кількості не більше, ніж 2 особи, за умови подання та наявності відповідного рішення уповноваженого профспілкового органу (за наявності в закладі освіти) або на територіальному рівні декількох профспілкових організацій (у разі їхнього створення).

При створенні атестаційних комісій керівник закладу (установи) освіти, органу управління у сфері освіти повинен вжити заходів для недопущення виникнення потенційного чи реального конфлікту інтересів під час проведення атестації педагогічних працівників.

Атестаційні комісії I рівня можуть бути створені закладами освіти незалежно від типу та форми власності з кількістю педагогічних працівників, які перебувають у трудових відносинах із закладом освіти (15 та більше осіб). Чисельність педагогічних працівників враховується станом на дату створення атестаційної комісії.

Положенням, зокрема, передбачається, що заклади освіти приватної форми власності можуть створювати атестаційні комісії I рівня незалежно від наявної кількості педагогічних працівників, які в них працюють. Також за рішенням засновника такі заклади освіти можуть створювати атестаційні комісії спільно з іншими закладами на договірних засадах.

Для проведення атестації в поточному навчальному році атестаційні комісії спільно з керівниками закладів освіти складають і затверджують своїм рішенням список педагогічних працівників, які підлягають черговій атестації, строки проведення їхньої атестації та графік проведення засідань атестаційної комісії.

У випадку, якщо педагогічний працівник не був включений до списків працівників, які підлягають черговій атестації, він до 20 грудня подає до атестаційної комісії заяву про включення його до списків. Заява може бути подана як особисто, так і за допомогою засобів ін-

формаційно-комунікаційних систем.

Списки педагогічних працівників, які підлягають черговій атестації та атестуються атестаційною комісією II рівня, готуються керівником закладу освіти та надсилаються до відповідної атестаційної комісії.

Відповідальність за подання списків педагогічних працівників, які підлягають черговій атестації в поточному навчальному році, несе керівник закладу освіти.

З метою забезпечення відкритості та прозорості їхньої діяльності голова та секретар атестаційної комісії забезпечують своєчасне оприлюднення інформації, визначеної пунктом 3 розділу III Положення.

Для всебічного оцінювання педагогічної діяльності працівників та встановлення їхньої відповідності займаній посаді атестаційні комісії визначають перелік документів, які подаються педагогічними працівниками для проходження атестації, та ухвалюють рішення щодо необхідності та доцільності вивчення практичного досвіду працівників, які атестуються, застосовуючи Професійні стандарти [3].

Наголошуємо, що атестаційні комісії при прийнятті рішення щодо присвоєння, підтвердження кваліфікаційної категорії та/або присвоєння педагогічного звання педагогічним працівникам керуються виключно вимогами Положення.

Відповідна нормативно-правова база визначила документи, які підтверджують наявний стаж педагогічної роботи, наявний ступінь освіти тощо. Водночас Положенням не передбачено написання та обов'язкове подання до атестаційної комісії наукових робіт, статей, підручників для присвоєння (підтвердження) кваліфікаційної категорії/присвоєння педагогічного звання. Утім, це не забороняє педагогічному працівнику, який має науково-творчі напрацювання, надати атестаційній комісії такі матеріали для їхнього врахування при прийнятті рішення.

У разі наявності додаткових підстав для присвоєння (підтвердження) кваліфікаційної категорії/присвоєння педагогічного звання педагогічний працівник надає атестаційній комісії документи, які, на його думку, підтверджують такі підстави, свідчать про його педагогічну майстерність та/або професійні досягнення.

Положенням визначено критерії, які дають право педагогічному працівникові на присвоєння/підтвердження кваліфікаційної категорії та/або присвоєння педагогічного звання.

За результатами атестації визначається відповідність педагогічного працівника займаній посаді, присвоюються або підтверджуються кваліфікаційні категорії, присвоюються педагогічні звання.

Тож педагогічні звання присвоюються педагогічним працівникам за результатами атестації та зберігаються за ними до наступної атестації.

Вимоги до присвоєння педагогічним працівникам кваліфікаційних категорій визначені пунктом 9 розділу I Положення. Кваліфікаційні категорії присвоюються педагогічним працівникам, які відповідають визначеним Положенням критеріям щодо освітнього, освітньо-професійного ступеня та стажу роботи. Водночас пунктом 13 розділу I Положення передбачено, що педагогічним працівникам, які успішно пройшли сертифікацію та мають чинний сертифікат, присвоюється чергова кваліфікаційна категорія (підтверджується кваліфікаційна категорія «спеціаліст вищої категорії») та чергове педагогічне звання. При цьому атестація таких педагогічних працівників здійснюється без проведення будь-яких заходів, пов'язаних із вивченням та оцінюванням його діяльності і професійних компетентностей, без урахування тривалості міжатестаційного періоду, вимог до стажу роботи для присвоєння відповідної кваліфікаційної категорії та умов підвищення кваліфікації, визначених пунктами 8 та 9 розділу I Положення.

Згідно з Положенням успішне проходження педагогічним працівником сертифікації зараховується як проходження ним атестації та є підставою для присвоєння атестаційною

комісією йому чергової кваліфікаційної категорії (підтвердження наявної вищої кваліфікаційної категорії) та/або педагогічного звання з дня подачі до атестаційної комісії сертифіката. Водночас просимо звернути увагу на те, що зарахування сертифікації здійснюється один раз протягом строку дії сертифіката.

Тобто присвоєння педагогічним працівникам, які успішно пройшли сертифікацію, кваліфікаційних категорій та/або педагогічних звань можливе лише з дня подачі такими працівниками до атестаційної комісії чинного сертифіката, який ще не був зарахований педагогічному працівникові як проходження атестації.

Водночас згідно з абзацом 6 пункту 9 розділу I Положення педагогічному працівникові, який має освітньо-науковий/освітньо-творчий ступінь вищої освіти, науковий ступінь або вчене звання, за його заявою рішенням атестаційної комісії може бути присвоєна кваліфікаційна категорія «спеціаліст вищої категорії».

Пунктом 9 розділу I Положення також передбачено, що при прийнятті на роботу педагогічним працівникам (особам, призначеним на посади педагогічних працівників) атестаційною комісією може бути присвоєна кваліфікаційна категорія «спеціаліст» без проведення будь-яких заходів, пов'язаних із вивченням й оцінюванням його діяльності та професійних компетентностей.

Положенням також визначено особливості присвоєння кваліфікаційних категорій педагогічним працівникам, які не мають педагогічної освіти, але мають стаж роботи в одній із галузей економіки та працюють на посадах педагогічних працівників закладів освіти. Присвоєння кваліфікаційних категорій таким працівникам можливе без дотримання послідовності за умови їхньої відповідності критеріям щодо наявного стажу роботи в інших галузях промисловості. Водночас атестація таких осіб, призначених на посади педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти, можлива лише через 1 рік після призначення.

Педагогічні звання присвоюються педагогічним працівникам, які відповідають критеріям, визначеним пунктом 10 розділу I Положення. Насамперед при розгляді питань щодо присвоєння педагогічних звань атестаційні комісії повинні звернути увагу на те, що педагогічні звання присвоюються педагогічним працівникам, які зокрема:

- упроваджують і поширюють методики компетентнісного навчання та нові освітні технології, надають професійну підтримку та допомогу педагогічним працівникам (здійснюють наставництво, супервізію);
- беруть участь у процедурах і заходах, пов'язаних із забезпеченням якості освіти та впровадженням інновацій, педагогічних новацій і технологій у системі освіти;
- були визнані переможцями, лауреатами регіональних, всеукраїнських, міжнародних фахових конкурсів, змагань тощо;
- підготували переможців регіональних, всеукраїнських, міжнародних олімпіад, конкурсів, змагань тощо.

При ухваленні рішення щодо присвоєння педагогічним працівникам педагогічних звань варто звернути увагу на те, що педагогічні звання присвоюються педагогічним працівникам, які за результатами попередньої атестації мають відповідну кваліфікаційну категорію, що дає право на присвоєння педагогічного звання.

Тобто згідно з Положенням одночасне (за результатами однієї атестаційної процедури) присвоєння кваліфікаційної категорії, яка дає право на присвоєння педагогічного звання, та відповідного педагогічного звання неможливе. Водночас Наказом МОН 1277 передбачено збереження педагогічних звань, присвоєних педагогічним працівникам за результатами атестації, проведеної до набрання чинності цього наказу (педагогічні працівники, яким присвоєно педагогічні звання відповідно до Типового положення про атестацію педагогічних працівників, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 6 жовтня 2010 року №930 (далі – Типове положення). Так відповідно до підпункту 2 пункту Наказу

МОН 1277 педагогічним працівникам, яким до набрання чинності цього наказу за результатами попередньої атестації було присвоєно педагогічне звання та які мають відповідний освітньо-професійний ступінь (освітньо-кваліфікаційний рівень), при проведенні чергової атестації встановлюється відповідність (невідповідність) займаній посаді та підтверджується (не підтверджується) педагогічне звання.

У разі підтвердження педагогічного звання педагогічному працівникові присвоюється кваліфікаційна категорія, яка дає право на присвоєння (підтвердження) такого педагогічного звання. Тобто якщо педагогічному працівникові за результатами попередньої атестації було присвоєно педагогічне звання, проте вимоги Типового положення не передбачали для присвоєння такого звання наявність відповідної кваліфікаційної категорії, то під час чергової атестації таких педагогічних працівників атестаційні комісії приймають рішення про їхню відповідність/невідповідність займаній посаді та приймають рішення про підтвердження/не підтвердження наявного педагогічного звання. Підтвердження педагогічного звання здійснюється шляхом ухвалення рішення про його присвоєння. У випадку ухвалення атестаційною комісією рішення про присвоєння (підтвердження) зазначеним педагогічним працівникам педагогічного звання, атестаційною комісією ухвалюється також рішення про присвоєння відповідної кваліфікаційної категорії, яка дає право на присвоєння такого звання. Пунктом 11 розділу I визначено, що кваліфікаційні категорії та педагогічні звання присвоюються педагогічним працівникам, як правило, послідовно.

Водночас у Положенні передбачені випадки, коли педагогічним працівникам можуть бути присвоєні кваліфікаційні категорії та педагогічні звання без дотримання послідовності. Так без дотримання послідовності за рішенням атестаційної комісії може бути присвоєно кваліфікаційну категорію «спеціаліст вищої категорії» педагогічному працівникові, який має освітньо-науковий/освітньо-творчий ступінь вищої освіти, науковий ступінь або вчене звання. Також пунктом 10 передбачено, що за наявності визначених Положенням умов щодо трудового стажу в інших галузях промисловості без дотримання послідовності на присвоєння кваліфікаційної категорії можуть атестуватися особи, які не мають педагогічної освіти, але мають стаж роботи в одній із галузей економіки та працюють на посадах педагогічних працівників закладів освіти. У всіх інших випадках кваліфікаційні категорії та педагогічні звання присвоюються послідовно.

Крім того, згідно з пунктом 6 розділу I Положення педагогічні працівники, освітній рівень, стаж роботи на посадах педагогічних працівників яких відповідає вимогам, визначеним у пунктах 8, 9 розділу I Положення, мають право на проходження позачергової атестації. Право на проходження позачергової атестації мають також педагогічні працівники, які визнані переможцями, лауреатами фінальних етапів міжнародних, регіональних фахових конкурсів, мають освітньо-науковий/освітньо-творчий, науковий ступінь або успішно пройшли сертифікацію.

Звертаємо увагу, що право на проходження позачергової атестації не дає права педагогічному працівникові на присвоєння йому кваліфікаційної категорії чи педагогічного звання без дотримання вимог щодо його рівня освіти та стажу роботи, передбачених пунктом 9 розділу I Положення. Кваліфікаційні категорії та педагогічні звання присвоюються педагогічним працівникам атестаційною комісією в разі відповідності педагогічних працівників вимогам, визначених Положенням. Водночас позачергова атестація педагогічних працівників можлива також і за ініціативою керівника закладу освіти, його засновника тощо. Проте в такому разі атестація педагогічного працівника можлива не раніше, ніж через 3 роки після проходження ним попередньої атестації.

Обов'язковою умовою проходження атестації педагогічних працівників є підвищення ними кваліфікації. Підвищення кваліфікації педагогічних працівників здійснюється відповідно до Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників,

затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 року №800 (далі – Порядок), із урахуванням умов, визначених Положенням і Наказом МОН 805 [2].

Положенням також визначено, що здобуття освіти педагогічними працівниками в закладі вищої, фахової передвищої освіти наступні 5 років після завершення навчання зараховується як підвищення кваліфікації відповідно до пункту 30 Порядку.

Результати атестації фіксуються в атестаційному листі, що оформлюється атестаційною комісією, та вводяться в дію наказом керівника (закладу освіти, установи, засновника закладу освіти, органу управління у сфері освіти тощо).

Документом, який підтверджує присвоєння/підтвердження педагогічному працівникові кваліфікаційної категорії, присвоєння педагогічного звання, встановлення відповідності займаній посаді, є наказ (витяг з наказу).

Результати атестації педагогічного працівника (присвоєння/підтвердження кваліфікаційної категорії, присвоєння педагогічного звання, встановлення відповідності займаній посаді) поширюються на все педагогічне навантаження.

Водночас у разі, коли педагогічний працівник працює на різних посадах в одному і тому самому закладі освіти чи в різних закладах освіти, він повинен атестуватися за кожною з посад.

Окрім цього, у разі надання педагогічному працівникові у міжатестаційний період годин з навчальних предметів (інтегрованих курсів, дисциплін, безпосередньої роботи з дітьми) або іншої педагогічної роботи, з яких він не проходив атестацію, присвоєна за результатами попередньої атестації кваліфікаційна категорія (педагогічне звання) поширюється на все педагогічне навантаження до наступної атестації.

Результати попередньої атестації також зберігаються за педагогічними працівниками до наступної атестації в разі переведення (призначення) педагогічного працівника на іншу посаду в тому самому чи в іншому закладі освіти та за педагогічними працівниками, які перервали роботу на педагогічній посаді (незалежно від тривалості перерви в роботі). Чергова атестація таких педагогічних працівників проводиться не пізніше, ніж через 2 роки після їхнього призначення на посаду (відновлення на роботі). Ця норма не виключає можливості проходження атестації таких педагогічних працівників з першого року призначення (відновлення педагогічної діяльності).

Натомість у разі призначення (переведення) педагогічного працівника в інший заклад освіти на посаду, за якою він пройшов атестацію, до наступної атестації за ним зберігаються присвоєні за результатами попередньої атестації кваліфікаційна категорія та/або педагогічне звання. Атестація таких педагогічних працівників проводиться в строки, визначені пунктом 4 розділу I Положення, тобто чергова – протягом 5 років після попередньої атестації, позачергова (за його ініціативою) – відповідно до пункту 6 розділу I Положення. За результатами атестації педагогічних працівників, на посадах яких не передбачені кваліфікаційні категорії, атестаційною комісією приймається рішення щодо відповідності педагогічного працівника займаній посаді та надається рекомендація керівнику щодо встановлення педагогічному працівникові тарифного розряду в межах схем тарифних розрядів, визначених законодавством.

Звертаємо увагу, що Положення не встановлює норм щодо оплати праці. Положення визначає лише порядок проведення атестації педагогічних працівників. Визначення розміру заробітної плати, встановлення підвищення у разі присвоєння звання визначаються іншими нормативно-правовими актами.

Атестація педагогічних працівників – одне з найважливіших і найскладніших управлінських і методичних питань. Вона може виконати покладену на неї функцію лише за умови введення її в систему управлінської діяльності й такої її організації, що забезпечує розвиток творчої ініціативи, підвищення рівня професійної майстерності та якості педагогічної праці.

Атестація є суттєвим моментом у діяльності як керівника закладу освіти, усього педагогічного колективу, так і кожного педагогічного працівника, що прагне до самовдосконалення, самоствердження, до більш високого посадового статусу. Тому атестацію слід розглядати як складову педагогічної та управлінської діяльності закладу освіти, що здійснюється протягом усього навчального року.

Список використаних джерел та літератури

1. Наказ МОНУ №1277 від 10.09.2024 «Про внесення змін до Положення про атестацію педагогічних працівників». URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-vnesennia-zmin-do-polozhennia-pro-atestatsiiu-pedahohichnykh-pratsivnykiv-zareiestrovanyi-v-ministerstvi-justytsii-ukrainy-30-zhovtnia-2024-roku-za-163442979> (дата звернення: 13.06.2025).
2. Постанова КМУ від 21.08.2019 №800 зі змінами «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 13.06.2025).
3. Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (наказ МОНУ від 29.08.2024 №1225). URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity> (дата звернення: 13.06.2025).